

BÖLÜM 9

SUMER KAVRAMI VE KÜLTÜRÜ

Güney Mezopotamya'nın Uruk döneminde etnik yapısı kesin olarak belirlenemez. Sümerlerin kökenleri ve ortaya çıkmalarının (bölgenin yerlileri olarak kabul edilirlerse) veya aşağı Mezopotamya'ya gelişleri (göç ettikleri düşünülüyorsa da) bilinmemektedir.

Bir göçün arkeolojik kanıtları veya en eski yazı formun belirli bir dili yansıtip yansıtmadığı konusunda bir anlaşma yoktur.

Bazıları bunun aslında Sümerce olduğunu, bu durumda Sümerlerin öncülleri olacağını ve en geç 4. binyılın son yüzyıllarında bölgede bulunmuş olabilecekleri iddia ediyor (en yaygın kabul gören gibi görünüyor).

Başka etnik grupların da bulunup bulunmadığı, özellikle Akadlıların Semitik ataları veya bir veya birkaç 'Sümer öncesi' halk da tartışılmaktadır ve kazılarla bu sorunun çözülmesi mümkün değildir.

Sumerler Mezopotamya'ya ne zaman geldiler? Sorusu için birden fazla cevap mevcuttur. Sumerlerin Mezopotamya'ya Ubeyd Çağında geldikleri kimi bilim insanlarıncı kabul edilmektedir. Uruk veya Geç Uruk Cemdet Nasr döneminde geldikleri görüşü de mevcuttur. Bu dönemlerde Mezopotamya'da büyük değişimler ve sosyal dönüşümler yaşanmıştır.

Bunlardan Sumerlilerin sorumlu olduğu ve yeniliklerin veya değişimlerin onlar tarafından gerçekleştirildiği kabul edilmek istenmektedir.

Sümer olarak adlandırılan bölgede ilk yerleşimler olasılıkla M.Ö.4500-4000 yıllarında kurulmaya başladı. Bu bölgenin daha önce bataklık olduğu ve yerleşime imkan vermediği görüşü kabul görüyordu. Ancak, Lees ve Falcon tarafından bir makale (1952) ile öne sürülen yeni bir görüş, bu toprakların çok daha önceleri yerleşime sahip olduğu yönünde idi. Yürütülen mantığa göre Sümer bölgesindeki ilk yerleşim yerlerinin toprak altından çıkarılamama nedeni toprağın yavaş yavaş çökerken, su seviyesinin yükselmesi idi.

EĞİTİM AMAÇLI OLARAK KULLANILMAK ÜZERE SAKLANMIŞTIR

Bu görüŖe göre çok eski yerleŖimler halen toprak altında bir balçık tabakasının içinde gömülü durumdadır. Sümer ülkesindeki ilk yerleŖimlerin Sümerli olmadığı artık kabul edilmektedir. Bu konudaki bilgiler filolojik kaynaklardan gelir. Mezopotamya'nın can kaynağı Dicle ve Fırat'ın çivi yazısındaki okunuŖları "idiglat" ve "buranun" adları Sümerce değildir.

Ayrıca Eridu, Ur, Larsa, İsin, AĖab, Kullab, LagaŖ, Nippur, KiŖ gibi Sümer'in en önemli kent merkezlerinin de isimleri de Sümerce değildir.

Önceki kent, köy ve imlak isimleri Sümerler tarafından korunmuş olmalıdır. Önceki kavim Subarulu veya Protofıratlılar olarak tanınır.

EĞİTİM AMAÇLARI KULLANIM HAKKINDA BİLGİLER

Sümerlerin kendilerinden öncekilerden çiftçiliği, hayvan yetiştiriciliğini, dokumacılığı, deri işçiliğini, marangozluğu, çömlekçiliği ve duvarcılığı almış oldukları biliyoruz. Landsberger bu topluluğu Protofiratlılar ismini vermiştir. El-Ubeyd höyüğünde ve birçok höyüğün alt katmanlarında çıkan kültürel kalıntılardan bu halkın sorumlu olduğu düşünülmektedir. El-Ubeyd kentinden ismini alan ve kendine has bir seramikle tanınan Ubeyd döneminde köyler ve kentler gelişmiş, tarımsal uygulamalar geniş alanlara yayılmıştır. Tarımsal stratejiler gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde Sami kökenli kabileler de bölgeye girmeye başlamıştır. Sümerlerin bölgeye M.Ö.4. binin ilk yarısından sonra gelmiş oldukları görüşü daha gerçekçi bulunmaktadır. Asıl yurtlarının neresi olduğu bilinmemektedir. Erken dönem kahramanlık metinlerinde, erken dönem Sümer kralları Hazar Denizi yakınlarındaki Aratta kent devleti ile yakın ve sıcak ilişkilere girmişlerdir.

Sümer dili eklemeli bir dildir. Belli bir ölçü dahilinde Ural-Altay dillerini hatırlatmaktadır. Aratta'da bu bölgede yer almış olmalıdır.

Sümerler bölgeye geldiklerinde yerli nüfus ile etnik ve kültürel yönden üstün bir bilişim sağlamışlardır. Kurulan sağlam alt yapı üzerinde yüzyıllarca sürececek kültürel, siyasi, ekonomik ve sanatsal bir güç oluşmuştur.

Dillerini egemen dil haline getiren Sümerler geliştirdikleri yazı sistemi ile etkili bir iletişi ortamı oluşturmuşlardır ve ilk kez resmi eğitim uygulamalarının temelini atmışlardır.

İlk Sümer kralı olarak Kış Kralı Etana'yı görüyoruz. Hatta insanoğlunun ilk imparatorluk kurucusu olarak da kabul görebilmektedir.

Sonuç olarak sümerlerin nereden, nasıl ve ne zaman geldikleri hakkında kesin bilgilere sahip değiliz. Çeşitli görüşler ve tartışmalar devam etmekte, bazı bilim insanları Afrika'dan veya Tibet'ten bile gelmiş olduklarını öne sürmektedir.

Yaşadıkları topraklarda uygarlıklar kuran insanlar; mutlaka bir zamanlar bir yerlerden bir zamanlar gelmişlerdir. Önemli olan nerden nasıl geldikleri veya kimlerden oldukları değil yaşadıkları coğrafyada şekillenen ve nitelik kazanan kültürleridir.

Her coğrafyanın doğal ortamı kendi kültürünü yaratmıştır.

Sümer kültürü de güney Mezopotamya'nın bereketli topraklarında dışarıdan aldığı güçlü etkilerle oluşmuştur.

Dil olarak konuyu ele aldığımızda Sümerce'nin kökeni Asya olmalıdır. Ural / Altay alt yapısı da bu görüşü desteklemektedir.

Güney Mezopotamya Sümer kültürü coğrafya ile pekişen güçlü bir karışımdır. Bu kültürün içinde farklı bölgelerden insanlar yer alır. Önceleri sami kökenli Akat dediğimiz kültür de Sümer'in içindeydi. M.Ö.330'lardan itibaren Sargon Akade isimli başkenti kurunca Kat kavramı öne çıkmıştır.

SUMERLER

Sumer arkeolojisi ve kültürü aşağıdaki dönemler içinde incelenir:

Geç Uruk-Nasr Dönemi

Erhanedan Dönemi

Klasik Sumer Dönemi (Lagaş Evresi, III. Ur dönemi)

M.Ö.21. binin başında Isın krallığı son Sümer öağırlığı taşıyan dönemdir. Larsa dönemi ile artık Sümerliliğin sona erdiğini söyleyebiliriz.

EĞİTİM AMAÇLI OLARAK KULLANIM HAKKI SAKLIDIR

Arkeolojik verilere göz atıldığında Sumer dünya görüşü ve tarzına uygun belirgin üslup özelliklerin Geç Uruk/Cemdet Nasr Çağında ortaya çıkmaya başladığı görülür.

Erhanedan Çağı'nda ise sosyal kültürel yönden tasvirli sanat eserleri ve dünya görüşü ile kurumsallaşmış bir Sumer kavramı karşımıza çıkmaktadır.

EĞİTİM AMAÇLI OLUP KULLANIM HAKKI SAKLIDIR

EĞİTİM AMAÇLI OLUP KULLANIM HAKKI SAKLIDIR

**Sümer Kral Listesi
Weld-Blundell
Prizma Tableti
20X9 cm
Ashmolen Müzesi**

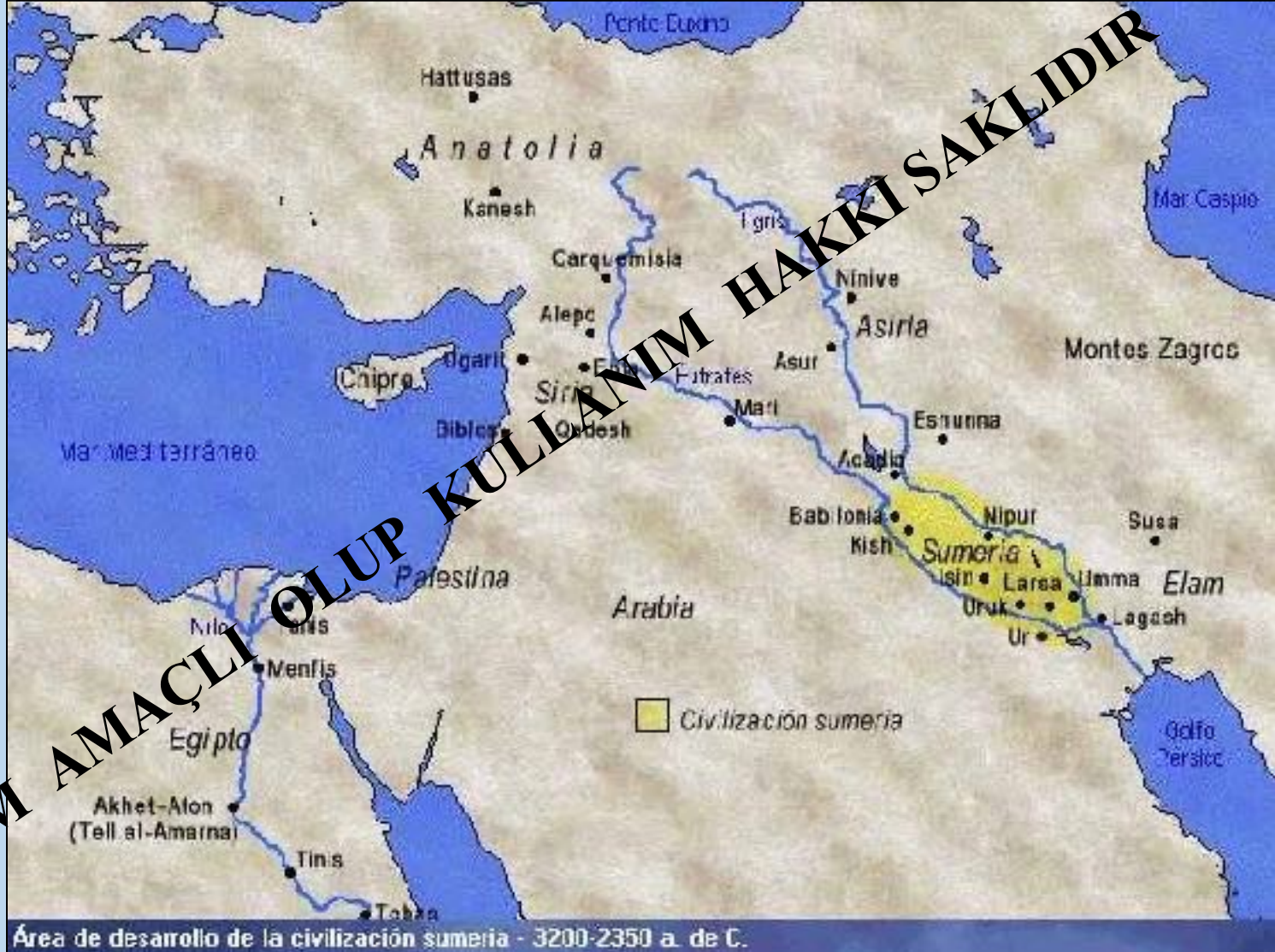

Sümer Kral Listesi
Weld-Blundell
Prizma Tableti
20X9 cm
Ashmolen Müzesi

EĞİTİM AKADEMİSİ OLUP KULLANIMI HAKKI SAKLIDIR

DÖRT AYRI YÜZEYİ

EĞİTİM AMAÇLI OLUP KULLANIM HAKKI SAKLIDIR

SÜMER BÖLGESİ

FAYDALANILAN VE TAVSİYE EDİLEN KAYNAKLAR

Art Of The First Cities

J.Aruz (Ed. By), MET Museum, New York 2003

Mezopotamya ve Eski Yakınođu

M. Roaf, ABUA 9, İletişim Yayınları, İstanbul 1996

Antik Kentler

CGates, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2015

Antik Mezopotamya, Var Olmamış Cennet

S. Pollock, Sümer Yayınları, İstanbul 2017

Yakınođu

U. Eco, Alfa-Tarih, İstanbul 2018

Kentlerin Dođuşu

J.-L. Huot, J.-P. Thalmann, D. Valbelle, İmge, Ankara 2000fa

Tarihin Başlangıçları

P. Bordreuil, vd., Alfa-Tarih, İstanbul 2015

Mesopotamia Assyrians, Sumerians, Babylonians, Dictionaries of
Civilization

E. Ascalone, University of California, London 2007.

Sümer ve Sümerler

H. Crawford, Arkadaş, Ankara 2015

Mezopotamya Mitolojisi

J. Bottero, S.N. Kramer, Türkiye İş Bankası, İstanbul 2017

Beyond Babylon Art, Trade, Diplomacy in The Second Millennium B.C.

J. Aruz, v.d., Eds., MET Museum, New York 2008

The art Of Mesopotamia

E. Strommerger, Thames and Hudson, London 1964

The Art and Architecture of Ancient Mesopotamia

A. Moortgat, Phaidon, London 1967

“The Role of Metallurgy in Different Types of Early Hierarchical Society in Mesopotamia and Eastern Anatolia”

M. Frangipane, Appropriating Innovations, Chapter 15, Eds. P.w. Stockhammer, vd., s. 171-183

İnternet'ten Dersle İlgili Ulaşabileceğiniz
Yayınlar

Kronoloji

Problems of absolute chronology in protohistoric Mesopotamia

H. Wright

https://www.persee.fr/doc/paleo_0153-9345_1980_num_6_1_4262

**DERSKONUMUZLA İLGİLİ OLARAK ULAŞABİLECEĞİNİZ BELLİ BAŞLI KAYNAKLAR VERİLMİŞTİR
DERS NOTLARINDA BÜYÜK ÖLÇÜDE BU KAYNAKLARDAN ALINTILAR YAPILMIŞTIR
YENİ KAYNAKLAR VE BİLGİLER DEVAMLILIKLA EKLENMEKTEDİR.**